

Učinki nošenja mask pri pouku med otroci od 6. razreda OŠ do 4. letnika SŠ

Odlok o obveznem nošenju maske pri pouku med otroci 6. Razreda OŠ do 4. letnika SŠ (*Odlok o začasnih ukrepih za zmanjšanje tveganja okužbe in širjenja okužbe z virusom SARS-CoV-2*) je začel veljati v ponedeljek, 7. Marca 2021, v petek, 12. Marca 2021, ko je anketni vprašalnik stopil v veljavo je minil en teden konstantnega nošenja maske med poukom v obravnavani populaciji.

Ker je ukrep konstantnega nošenja mask med obravnavano populacijo med poukom nov, smo z želeli preveriti kakšni so učinki nošenja mask med šolarji in dijaki v praksi.

V ta namen smo pripravili anketni vprašalnik, namenjen staršem otrok, ki smo jih v raziskavo vključili in so dolžni sprejeti ukrep v šolskih klopih upoštevati. Starše smo prosili, da ocenijo stanje svojega otroka po enem tednu nošenja zaščitne maske med poukom.

Raziskave smo se lotili tudi zato, ker:

1. je ukrep nov in učinkov dolgotrajnega nošenja zaščitne maske še ne poznamo (WHO, 2020),
2. posamezne raziskave kažejo, da dolgotrajna uporaba zaščitne maske povzroča bistveno večjo škodo kot koristi (Rancourt, 2021; Roberge, 2011; Schwarz in drugi, 2021; Da Zhou in drugi, 2015;)
3. Svetovna zdravstvena organizacija poziva, da v primeru, da se posamezna država odloči za ta ukrep, je nujno stalno preverjanje stranskih učinkov tega ukrepa (WHO, 2020).

Priprava vprašalnika je sledila izčrpnemu kvalitativnemu pregledu literature z namenom proučitve sedanjih raziskav, ki so se ukvarjale z podobnimi raziskovalnimi tematikami in drugih teoretičnih podlag, ki se ukvarjajo z dolgotrajnim nošenjem zaščitne maske pri otrocih. Teoretičnega uvoda v tem dokumentu ne prilagamo, da ne podvajamo vsebin.

Metodologija dela

Na podlagi teh dosedanjih raziskav smo sestavili anketni vprašalnik zaprtega tipa, poleg tega pa smo eno vprašanje namenili opisu ostalih zaznanih težav, ki jih ta anketni vprašalnik ne vključuje.

Anketni vprašalnik smo distribuirali preko spletnega orodja za anketiranje 1Ka, aktiven je bil od 12. marca 2021 naprej. Na nagovor je kliknilo 1572 potencialni respondentov, na anketni vprašalnik 770 potencialnih respondentov, anketni vprašalnik pa je ustrezno izpolnilo 335 respondentov. Na začetku anketnega vprašalnika je bila namreč vpisana omejitev izpolnjevanja in sicer je bil pogoj za sodelovanje dejstvo, da ima respondent šolajočega otroka v zgoraj omenjenih razredih.

Vzorec

Vzorčili smo po metodi snežne kepe. Respondenti so v zaključku raziskave pustili tudi svoje ime in priimek, katera pa sta shranjena pri avtorici raziskave.

Rezultati raziskave

Demografski podatki

Tabela 1: Starost otroka

Starost otroka	Število enot v vzorcu	Odstotek enot v vzorcu
11	49	14
12	93	26
13	73	21
14	48	14
15	35	10
16	29	8
17	14	4
18	8	2
19	6	2
Skupaj	335	100

Tabela 2: Spol otroka

Spol otroka	Število enot v vzorcu	Odstotek enot v vzorcu
Ženski spol	174	49
Moški spol	181	51
Skupaj	335	100

Tabela 3: Neželjeni učinki, ki so se pojavili v obdobju nošenja maske ves čas pouka (od 8. marca do 12. Marca 2021)

Neželjeni učinek	Stranski učinek se pojavi (%)	Stranski učinek se ne pojavi (%)
Glavobol	78	22
Slabše pomnenje	72	28
Kožne spremembe v predelu nošenja mask	60	40
Izcedek iz nosu	57	43
Razdražljivost	78	22
Manjši interes za šolske dejavnosti	82	18
Težko dihanje	77	23
Nemir	79	21
Moten spanec	46	54
Utrujenost	89	11

V tabeli 3 beležimo, da se od stranskih učinkov najpogosteje pojavljajo glavobol pri 78% vprašanih, razdražljivost (78%) in nemir (79%). Zaskrbljujoča sta utrujenost (89%), manjši interes za šolske dejavnosti (82%) in slabše pomnenje (72%), ker s tem posegamo v kakovost učenja, kot osrednjega namena šolanja. Tako opisani, kot ostali v raziskavi zabeleženi učinki so primerljivi z nemško raziskavo (Schwarz in drugi, 2021), pri čemer so zabeležili nekoliko nižje odstotke pri pojavnosti stranskih učinkov, vendar pa je bil tudi čas nošenja v povprečju krajši. Znašal je 270 minut (4,5 ure) nošenja maske, naši šolarji pa imajo v povprečju 6 ur, kar je 360 minut nošenja maske.

Tabela 4: Neželeni učinki, ki se pojavljajo med nošenjem maske (od 8. marca do 12. Marca 2021)

Neželeni učinek	Stranski učinek se pojavi (%)	Stranski učinek se ne pojavi (%)
Nelagodje med nošenjem maske	93	7
Težko dihanje med nošenjem maske	90	10
Rosenje očal med nošenjem maske	48	52
Solzenje oči med nošenjem maske	43	57

Iz tabele 4 beležimo, da pri 93% vprašanih otroku nelagodno nositi masko, med nošenjem težje dihajo in imajo druge neugodne posledice, ki jih odvrtaajo od koncentracije. Rezultati napeljujejo na vprašanje, kaj se dogaja s koncentracijo učečih se v procesu, če se soočajo z zgoraj omenjenimi posledicami v tako velikem odstotku.

Starše smo vprašali tudi, če se pri otroku med nošenjem maske pojavlja strah pred ukrepi, ki bi sledili zaradi ne-nošenja maske?

Tabela 5: Pojav strahu zaradi ne-nošenja maske

	DA (%)	NE (%)
Strah zaradi ne-nošenja maske	85	15

Na koncu anketnega vprašalnika smo starše naprosili, da zapišejo še druge stranske učinke, ki so jih opazili pri otroku zaradi dolgotrajnega nošenja maske v preteklem tednu, ko je bil v veljavi omenjeni odlok. Starši so v anketni vprašalnik navedli še dodatne stranske učinke, ki jih povzemamo v spodnji tabeli. Naredili smo 5 sklopov, pri čemer smo te učinke umestili po pomenskih kategorijah.

Tabela 6: Odgovori odprtega vprašanja "Ostali neželeni učinki" po pomenskih kategorijah

Pomenska kategorija	Teme pomenske kategorije
Spremembe v telesni stabilnosti	»Glavobol« »Vrtoglavica« »Slabost« »Omotičnost« »Dvojni vid« »Sili na bruhanje« »Migrena« »Poslabšanje alergij« »Šibkejši glas«
Psihološke spremembe	»Nervoza« »Anksioznost« »Tesnoba« »Žalost« »Depresiven občutek« »Stres« »Slaba volja« »Zaprto vose« »Panični napadi«
Lokalne spremembe na obrazu	»Krastavost pod nosom« »Izpuščaji v ustih« »Mozoljavost« »Pordela koža« »Napredujoči vitiligo« »Vlaga na koži obraza« »poslabšan atopijski dermatitis« »Bolečine za ušesi« »Večkrat krvavi iz nosu« »Bledica« »Zbadanje v očeh« »Suhe oči« »Žgečkanje na predelu, kjer se maska dotika kože«
Spremembe v koncentraciji	»Zaspanost« »Brezvoljnost« »Slaba koncentracija« »Nespečnost« »Raztresenost« »Utrujenost« »Popoldanska utrujenost« »Motnje pozornosti« »Brez energije«
Spremembe v odnosu do šolanja	»Apatičnost« »Odpor do šole« »Nezaupanje vase« »Noče v šolo« »Ni motivacije«
Respiratorne spremembe	»Slaba saturacija (kontrolirana)« »Dihanje skozi usta« »Pogostejše kašljanje« »Hitrejše bitje srca« »Suha usta« »Suho grlo« »Teče iz nosu« »Tiščanje v prsni« »Boleče grlo«
Medsebojni odnosi	»Pritisk učiteljev« »Tožarjenje med učenci« »Strah« »Generaliziran strah pred avtoriteto«

Nekaj staršev pa je poročalo o tem, da so otroci prvi dan nošenja maske zboleli (lahko je naključno) in da se je poslabšala obstoječa alergija.

Starši so pri otrocih zaznali veliko drugih stranskih učinkov, pomensko razdeljeni v kategorije vsebinsko razširjajo postavke navedene v tabeli 3. Nekatere teme pomenskih kategorij so predstavljene večkrat in jih nismo podvajali pri navajanju v tabeli 6.

Zaključujemo, da dolgotrajnega nošenja mask še ne poznamo dovolj dobro in če se sklicujemo na WHO (2020), ki je podal sklep, da je potrebno te učinke stalno preverjati menimo, da zaenkrat glede na rezultate naše raziskave, škoda, ki jo naredi konstantno nošenje mask močno prekaša koristi nošenja mask.

Literatura:

Da Zhou, C., Sivathondan, P. in HAnda, A. (2015). Unmasking the surgeons: the evidence base behind the use of facemasks in surgery, *Journal of the Royal Society of Medicine*, 108(6) 223–228

Rancourt, D.G. (2021). Review of scientific report of harm causes by face mask, up to Februar 2021. Najdeno na: www.researchgate.net/publication/349518677.

Roberge, R. (2011). Facemask Use by Children During Infectious Disease Outbreaks. *Biosecurity and Bioterrorism: Biodefense Strategy, Practice, and Science*, 9 (3).

Schwarz, S., Jenetzky, E., Krafft, H., Maurer, T.; Martin, D. (2021). Corona children studies "Co-Ki": First results of a Germany-wide registry on mouth and nose covering (mask) in children. *Research Square*.

WHO. (2020). Advice on the use of mask for children in the community in the context od COVID-19. Annex to the Advice on the use of mask in the context of COVID -19.